

Etnologul Tiberiu Graur

- *In Memoriam* -

(28 ianuarie 1936 – 13 decembrie 2014)

Simona Munteanu

În 13 decembrie 2014, cu puțin înaintea aniversării zilei de naștere, Tiberiu Graur, distins și strălucit antropolog, cercetător și etnolog a fost chemat la întâlnirea cu eternitatea ! La sfârșit de ianuarie 2015 ar fi împlinit 79 de ani, dar Timpul, cel care dă sens vieții noastre, nu a mai avut răbdare. Acel moment pentru noi, cei care l-am cunoscut și apreciat nu a însemnat un sfârșit, ci un nou început, o altfel de „viață” într-o altă dimensiune.

Este greu să vorbești, în câteva rânduri, despre personalitatea unui OM, care s-a identificat de-a lungul vieții cu Muzeul, iar gândurile pe care le aștern aș vrea să cuprindă cât mai mult din personalitatea celui care a fost Directorul Muzeului Etnografic al Transilvaniei timp de peste 20 de ani (1980 – 2001).

Eminentul cercetător etnolog, Tiberiu Graur, a slujit cu devotament cultura spirituală și materială a poporului român și nu numai, abordând aproape toate temele majore ale istoriei civilizației românești, studiindu-le și interpretându-le prin metoda interdisciplinarității. Amprenta științifică și pasiunea pentru cercetare au fost transmise discipolilor și colaboratorilor. A elaborat baza teoretică și metodologică a multor cercetări de teren din marile ținuturi carpatice, de la unitatea și continuitatea culturală carpato-danubiano-pontică, până la ocupațiile tradiționale, obiceiuri, meșteșuguri, port popular, toate fiind studiate și interpretate cu ajutorul cercetării interdisciplinare.

Tiberiu Graur a prețuit viața cu tot ceea ce a avut bun sau rău, știind să se bucure de lucrurile simple, care i-au adus nenumărate împliniri. În calitatea sa de cercetător al culturii materiale și spirituale a poporului român a fost preocupat de întrebarea fundamentală „ce este moartea?”, având răspunsuri de la „înțelepții” neamului, acei păstrători ai Credinței, care știau că moartea însoțește individul toată viața, iar omul, fiind conștient de sfârșitul inevitabil, își pune întrebări asupra sensului vieții. Chiar dacă nu acceptă momentul în care gândirea dispare, Credința îi dă posibilitatea de a „fii” în continuare. Îmi vin în minte cuvintele marelui nostru filozof, Constantin Noica, care afirma că „sensul vieții este să-ți pui problema sensului vieții”. Tiberiu Graur a fost unul dintre puținii care s-a

gândit la acest „sens al vieții”, trăind activ, fără a pune limite condiției umane. Și-a pus și a căutat tot timpul răspunsuri la întrebările „valorilor lumești”, care aveau darul de a îngrași atât de mult mintea „iscoditoare” a omului de știință, într-o societate atât de limitată!

Tiberiu Graur și-a început activitatea în domeniul etnografiei, ca cercetător, în cadrul Academiei Române încă din anul 1968, perioadă care s-a concretizat cu sute de zile de teren în Maramureș, Țara Oașului, Țara Bârsei, Mocăniștea Munților Apuseni, Bihor, Bistrița – Năsăud, sau în zonele de contact de dincolo de munți.

În anul 1975 se transferă, alături de alți cercetători, la Muzeul Etnografic al Transilvaniei, iar în anul 1980 i se încredințează conducerea muzeului. De-a lungul zecilor de ani, în calitate de director al unei instituții culturale, a traversat perioade dramatice în care era preocupat de realizarea autofinanțării instituției, dar și de soarta personalului din subordine. Chiar dacă problemele cotidiene îl apăsau, Tiberiu Graur era convins că totul este opera alternanței, totul apare și dispare, se naște și moare. Avea înțelepciunea să recunoască că succesul și eșecul se împletesc, fiecare are timpul său, fiind inutil să le forțăm sau să le evităm, fiindcă ele fac parte din viața noastră.

De-a lungul anilor Tiberiu Graur a susținut sute de comunicări științifice în cadrul simpozioanelor și conferințelor naționale și internaționale din Europa, America de Nord sau Asia. A publicat în Anuarele muzeelor din Cluj–Napoca, Oradea, Brașov, în volumele Academiei Române, Filiala Cluj, subcomisia de Antropologie și Etnologie, unde era și secretar științific, sau subcomisia Om – Biosferă, sub redacția academicianului Emil Pop.

Amintim, de asemenea, conferințele susținute în cadrul unor Universități de prestigiu din America de Nord (Iowa State University, Amerst, New York, Washington) precum și cele susținute la Kyoto University (Japonia), Kecskemet (Ungaria), Praga (Cehia), Dresda (Germania), Belfast (Irlanda) și lista ar putea continua.

A fost membru al Asociației Europene a Muzeelor în Aer Liber și expert pe lângă Consiliul Europei pentru proiectul „Democrație, drepturile omului și ale minorităților – aspecte educative și culturale”. A deținut funcția de președinte al Asociației Muzeelor în Aer Liber și de asemenea, a fost membru al Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor din cadrul Ministerului Culturii.

Ca și director al Muzeului Etnografic al Transilvaniei a organizat numeroase expoziții în țară și străinătate; amintim doar de cele organizate în anii '80 în Statele Unite ale Americii (Michigan), cele din Franța (Paris, Saumur, Reims), în cadrul Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, precum și în Italia (Roma, Veneția, Torino), în anii '90. A organizat, de asemenea, în anul 1984 la Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca Simpozionul Româno – American, cu participarea unor antropologi și etnologi de prestigiu din

Statele Unite ale Americii. În perioada 23 iunie - 4 iulie 1999 a făcut parte din delegația română care a participat la cea de-a 33-a ediție a *Festivalului Anual de Tradiții Populare*, organizat de Institutul Smithsonian, la Washington, D.C.

În anii '70 – '80 a susținut o serie de conferințe în cadrul Universității Populare, de pe lângă Casa Municipală de Cultură a municipiului Cluj-Napoca, abordând aspecte importante ale culturii populare.

A predat la Academia de Arte Vizuale „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, între anii 1978-1979, cursul de Artă Tradițională, iar la Universitatea „Avram Iancu” a susținut, între anii 1991-1993, cursul de Introducere în antropologie. În cadrul Centrului de Pregătire profesională în cultură, în calitate de lector, a predat cursul de „Inițiere în etnografie, artă populară și semiotică”.

Pentru întreaga activitate închinată culturii populare, materiale și spirituale, în anul 2004, Președintele României, Ion Iliescu, și Ministerul Culturii, prin ministrul Răzvan Theodorescu, i-a conferit „Meritul cultural, Clasa I, pentru răspândirea culturii române în lume”.

Cu gândirea sa pozitivă și printr-un discurs competent și elegant, ce captiva din prima clipă auditoriul, Tiberiu Graur a rămas în conștiința vechilor etnologi, etnografi și folcloriști „legenda” care va străbate timpul, rămânând veșnic printre cei „vremelnici”.

Sit tibi terra levis !

Publicații

- *Oaș, oșan, oșenie*, în Napoca Universitară, nr. 2, 1977, Cluj-Napoca.
- *Das sybol des tores*, în *Karpatenrundschau*, 5 septembrie, 1969, Brașov.
- *Despre funcția originară a dansului popular*, în *Vatra*, nr. 5, august, 1971.
- *Dialectica procesului ritual al nunții tradiționale românești*, în *Vatra*, nr. 6, septembrie, 1971.
- *Semnificațiile podoabelor de nuntă pe Valea Crișului Negru*, în vol. *Centenar Muzeal orădean, 1872-1972*, Oradea, 1972.
- *Ocupații secundare*, în volumul *Țara Bârsei*, Editura Academiei, nunții tradiționale românești București, 1972.
- *Etnologie, etnografie, folclor*, în *Biharea*, Oradea, 1973.
- *Funcția ritului în practicile medicale populare*, în *Probleme de etnologie medicală*, Academia R.S.R., subcomisia de Antropologie și Etnologie, Filiala Cluj, 1974.
- *Relația om-natură în arhaicul românesc*, în vol. *Ecosistemele naturale și evoluția lor în raport cu impactul uman*, Academia R.S.R., filiala Cluj, subcomisia Om-Biosferă, sub redacția academicianului Emil Pop, 1977.
- *Piedici rituale în structura și funcția ceremonialăului de nuntă tradițional*, în

Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, Cluj-Napoca, 1976.

- *Sistematica culturii populare*, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1977.

- *Schimbări structurale și funcționale în sistemul obiceiurilor de familie*, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1978.

- *Personalitatea și schimbarea culturii populare*, în *Anuauul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Ed. Mediamira, Cluj-Napoca, 1997.

- *Schimbarea, ordinea și dezordinea în cultura tradițională – starea de prag, transiență între două rânduiești*, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj-Napoca, Ed. Mediamira, 1999.

- *La culture traditionnelle*, în vol. *L'Europe aujourd'hui – La Roumanie*, Edition Artis – Historia, Bruxelles, 1983.

- *The Ethnographic Museum of Transylvania in a Century of Change*, în *Transylvanian Review*, vol V, nr.1, 1996.

Texte pentru cataloagele :

- *Cojoace săsești în colecția Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Ed. Mediamira, Cluj-Napoca, 1998.

- *Mascheri popolari romene*, Veneția, 1994.

- *Icones sur verre de Transylvanie*, Paris, 1993.